

Лихий попутав

Автор:

Панас Мирний

Лихий попутав

Панас Мирний

ШЕДЕВРИ УКРАЇНСЬКОЇ ЛІТЕРАТУРИ #1

«Лихий попутав» Панаса Мирного – оповідання, героїня якого – обдурена і зганьблена молода дівчина, що несе хрест свого проступку все життя***. У творі центральним є образ жінки, серед інших творів автора про жіночу долю – роман «Повія».

Панас Мирний

ЛИХИЙ ПОПУТАВ

Мені тоді вісімнадцятий пішов. Молода, здорова – я на норов була весела-жартовлива. Без мене і улича – не улича, і вечорниці – не вечорниці. Хто всякі квітки хлопцям пришиває? – я, Варка Луценкова; хто дівчатам сміється з кохання? – я; хто жидів та лазарів передражнює? – я! Я ще тоді нікого не кохала; не знала, що то за лихо те кохання, і жила собі, як пташка повесні, вільна-весела!..

Зосталася я малою від батька та матері; під холеру полягли вони. З усього роду зосталася я та рідний брат батьків – мій дядько. У його я зросла і викохалася, хоч добра ніякого не зазнала. Звісно – без батька та матері... Дядько мав своїх дітей, до їх його серце і лежало. А я, як чужа була, то жила у його за наймичку. До того ще дядина – злюща-презлюща, і чоловіком своїм орудувала, а то що вже казати

за мале дівча-сиротя! Я все була у роботі та роботі: коли не гусей пасла, то шила; коли не шила, то пряла; стала підростати – до печі запрягли. Бувало, як попотягаеш золійники, то й у грудях болить, і руки неначе не свої – аж не чуеш. А нас усіх у сім'ї було восьмеро: дядько, дячина, п'ятеро дітей – три сини, дві дочки – та я. І то все поралася сама біля їх: і нагодуй, і подай, і прийми! Як муха в окропі, бувало, вертишся цілий день. Зате ж у свято або в неділю як вирвешся на улицу – усе село розлягається... Нема мені впину, нема заборони! Як та вода повесні, розірвавши греблю, знай, біжить та клекотить – так я: ані вгаву, ані втоми мені немає... Язик той, як вітряк увосени, повертається у роті та все меле, все меле... Мене всі потроху не любили за мій язик. Вже що на умі – те й на язиці. Чи подруга яка похвалилася, кого укохала – вже я й сміюся з нього; чи забачила сама, що стояла дівчина з парубком, вже я й давай виспівувати та висукувати ім. Весела була! Всі, бувало, дивлячись на мене, кажуть: в тебе, Варко, видно, ані горя, ані лиха ніякого нема та і не було ніколи!

А проте – і в мене своє лихо було... Яка я не весела, не жартовлива на улиці, а, прийшовши додому, не раз уночі, щоб ніхто не чув, не бачив, кляла свою долю та своє безталання. У других – батько, мати; другі – зодягнені-зобуті, а я – як наймичка жидівська – доношувала тільки дядинине рам'я! Бувало, носить вона, носить, порве на шмаття та тоді вже й мені, – як там кажуть: на тобі, небоже, що мені не гоже! Я, бувало, й тому рада. Хоч переміна буде, думаю. Та виберу вільну часину, позшиваю та й пошю або керсетку, або спідницю. Ото і все мое збіжжя і вся худоба! А й те сказати: я вже дівка, мені вісімнадцятий пішов, а в мене ще нічогісінько немає – ні рушників, ні спідниці такої, як личить, ні керсетки нової, а за скриню – і думати нічого... Се мене дуже діймало: усе ж таки, я думала, не вік сидіти та дівувати, а при таких достатках хто мене візьме! Стали те й сусіди помічати. Бувало, почнуть мені раяти: «Чи тобі, Варко, довго ще наймитувати тут, даремно робити на чужу сім'ю?... Пора тобі й про себе гадати. Ти вже дівка на порі, а що в тебе є?»

Однак ти служиш, то вже краще йти у місто служити, а не чорт батька зна у кого та ще й даремно! Там хоч грошей заробиш – зодінешся...»

Задумалася я над сим... А й справді – чого я тут дурно скнію, пропадаю? Он же Мотря Чубівна служила у місті, заробила худобу та тепереньки вже й своїх діток гойдає, а я все чужих тішу, на чужих роблю!..

Се я так думала та гадала перед Різдвом, а перед Великоднем покинула дядька. Усім шиють нові керсетки та юпки, а мені одній дають недоноски доношувати... Полаялася я з дядиною за се, сказала дядькові, що піду у місто найматись, – та й пішла.

Як виходила, то дядина стала така добра та тиха – і те мені радить, і друге. І все верне на те, щоб я зосталася, що вона мене від себе і заміж віддасть. А я собі на умі, знаючи дядину, друге гадала і хоч плакала, як прощалася, оже все понесла з села у серці ту думку, що дядина – погана людина.

І як вийшла з села, то якось мені так стало легко та весело, так неначе я знову на світ народилася... Пора була весняна, ранішнє сонце так любо світило, не пекло, а гріло; поля зеленіли, як рута; всяка пташка співала-щебетала... Оглянулась я, вийшовши на битий шлях, на село – там церква аж горить проти сонця; у зелених садках білі хатки тонуть, і вигін зеленіє, де ми на улицю збиралися... Все перед моїми очима, як на долоні. Все це нагадало мені і мою дитячу пору, і мое дівування, та й сама не знаю чого – мені так весело, а я стою з клунком за плечима та так плачу, так плачу!..

– Прощай, рідне гніздо, де я зросла в тобі, та щастя не знала! Прощай, улице, вечорниці і ви, подруги-дівчата! – промовила я та й сіла на клунок, скинувши його з плечей.

Сіла та плачу-плачу... Так мені жалко стало всього, так – немов хто його від мого серця одриває... І дядина здалася на той час не такою недоброю. «Та вже ж би вона не плакала, виряджаючи мене, якби не любила», – подумала я і вже хотіла вертатися назад, та знов подумала: «Ні вже! мертвого з могили не вертають; що буде – те й буде! Більше, кажуть, копи лиха не буде, а копою й чорт його одбуде!»

Знялася з дороги, перекинула клунок через плече та й потягла прямо у місто, не оглядаючись на село.

Шлях у місто мені вже знайомий був – кілька раз з дядьком та з дядиною їздили у ярмарок, – нічого було питати дороги. Пішла прямісінько до тієї перепичайки, у якої ми щоразу заночували. Звали її Мотрею, і жила вона на Побиванці. Так той край міста звався. Там колись, кажуть, кулачки були, та такі страшні, що як розпаляться, то й кийками б'ються, і чим хто запопаде. Не раз, бувало, який чоловік або парубок, пішовши на кулачки погуляти, живий додому не вертався – там його і у копи уложать! Через те той край назвали Побиванкою, бо дуже там багато душ побито.

На тій ото Побиванці жила собі Мотря-перепичайка. Була вона удова, і тільки й дитини у неї, що чотирнадцятилітня дівчина Галя. Воно було собі таке мале, болізне, замліле, а в Мотрі діла багато: щодня, щодня печи. Що увечері напече, то те за день і розпрода, а на вечір знову вчиняй. То як Галя, кажу, була собі така замліла, то Мотря її не приганяла до своєї роботи, а все наймала наймичку.

Кінець ознакомительного фрагмента.

Купити: https://tn.knigapoisk.com/mirniy_panas/lihiy-poputav

надано

Прочитайте цю книгу цілком, купивши повну легальну версію: [Купити](#)